

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE BEZ DISKRIMINACIJE

Dr Dragoljub Acković
Kancelarija za ljudska i manjinska prava
Beograd, Srbija
Zamenik direktora

KRATAK ISTORIJAT OBRAZOVANJA ROMA NA MATERNJEM JEZIKU

- Nešto intenzivnije obrazovanje Roma započeto je početkom XVIII veka među romskim skupinama u Mađarskoj. Ranije su to bili pojedinci među Romima.
- Prva nama poznata škola za romsku decu otvorena je u Sofiji i Bugarskoj 1906.godine i zna se da je ta škola radila duže vremena.
- Slične škole za Rome, tih godina osnivane su u mnogim zemljama gde se prostirala Austro-Ugarska, ali i šire.
- Prvu „cigansku“ školu na prostorima sadašnje Srbije osnovao je u romskom Apatinskom naselju jedan tamošnji učitelj 1913.godine. Škola je trajala nekoliko godina.

KRATAK ISTORIJAT OBRAZOVANJA ROMA NA MATERNJEM JEZIKU

- U nekadašnjem Sovjetskom Savezu, formirane su prve škole za Rome u kojima se učilo na romskom jeziku i u kojima su bili postojali udžbenici na tom jeziku.
- Ana Dudarova je sačinila 1934.godine prvi Bukvar na Romskom jeziku. Ovaj Bukvar je dugo korišćen u tim školama.
- Staljinskim Ustavom iz 1936.godine sužena su prava nacionalnih manjina, a time i prava Roma. Romske škole i udžbenici na tom jeziku su ukinuti.

KRATAK ISTORIJAT OBRAZOVANJA ROMA NA MATERNJEM JEZIKU

- Na prostorima Srbije prve škole u kojima je bilo i romske dece osnovane su odmah posle oslobođenja od Turaka, ali je broj te dece u školama bio veoma mali.
- Sredinom 80-tih godina XX veka u nekoliko škola u Vojvodini uveden je predmet Romski jezik i kultura.
- U isto vreme, čak i nešto ranije, predmet Romski jezik i kultura je uveden u nekim školama na Kosovu i Metohiji.
- U centralnoj Srbiji gotovo da i nema škola u kojima je uveden predmet Romski jezik i kultura. Iako je o tome raspravljano u SANU, Vladi i međunarodnim NVO, već od 1989.godine.

KRATAK ISTORIJAT OBRAZOVANJA ROMA NA MATERNJEM JEZIKU

- EMRG je 2002.godine objavio jednu publikaciju na srpskom, romskom i engleskom jeziku.
- Jedna od retkih škola u kojoj je uveden predmet Romski jezik i kultura je osnovna škola u Obrenovcu.

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Definisanje pojmova

- Inkluzija u obrazovanju podrazumeva uključivanje sve dece u sistem obrazovanja i kvalitetno obrazovanje za svu decu. To je proces stalnog učenja i kvalitetnog učešća svih učenika, ali i onih koji ih kroz taj proces vode. Učešće podrazumeva zajedničko učenje i saradnju u kojoj se svaki učenik jednako primećuje, prihvata i uvažava, bez obzira na bilo koju ličnu odliku.

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Definisanje pojmova

- Inkluzivni pristup u obrazovanju omogućava da se razlike među učenicima (u interesovanjima, veštinama, znanjima, poreklu, maternjem jeziku, sposobnostima) koriste kao resursi za adekvatno odmerenu podršku učenju.

INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Definisanje pojmova

- Inkluzivni razvoj škole je kontinuirani proces u kome dolazi do trajnih promena u organizacionoj strukturi, nastavnom procesu i pedagoškom pristupu koji se ostvaruje u školi.

ZAKONSKI OKVIR

Zakon o zabrani diskriminacije

("Sl. glasnik RS", br. 22/2009)

- **Član 19, Diskriminacija u oblasti obrazovanja i stručnog osposobljavanja**
 - Svako ima pravo na predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje i stručno osposobljavanje pod jednakim uslovima, u skladu sa zakonom.
 - Zabranjeno je licu ili grupi lica na osnovu njihovog ličnog svojstva, otežati ili onemogućiti upis u vaspitnoobrazovnu ustanovu, ili isključiti ih iz ovih ustanova, otežati ili uskratiti mogućnost praćenja nastave i učešća u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, razvrstavati učenike po ličnom svojstvu, zlostavljati ih i na drugi način neopravdano praviti razliku i nejednako postupati prema njima.

ZAKONSKI OKVIR

Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. glasnik RS", br. 22/2009)

Član 24, Zabranjena je diskriminacija nacionalnih manjina i njihovih pripadnika na osnovu nacionalne pripadnosti, etničkog porekla, verskih uverenja i jezika. Način ostvarivanja i zaštita prava pripadnika nacionalnih manjina uređuje se posebnim zakonom.

ZAKON O ZAŠTITI PRAVA I SLOBODA NACIONALNIH MANJINA ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009 - dr. zakon i 97/2013 - odluka US)

- **Član 13, Školovanje na maternjem jeziku**
- Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na vaspitanje i obrazovanje na svom jeziku u institucijama predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja.
- Ukoliko u trenutku donošenja ovog zakona ne postoji obrazovanje na jeziku nacionalne manjine u okviru sistema javnog obrazovanja za pripadnike nacionalne manjine iz stava 1. ovog člana, država je dužna stvoriti uslove za organizovanje obrazovanja na jeziku nacionalne manjine, a do tog vremena obezbediti dvojezičnu nastavu ili izučavanje jezika nacionalne manjine sa elementima nacionalne istorije i kulture za pripadnike nacionalne manjine.

ZAKON O ZAŠTITI PRAVA I SLOBODA NACIONALNIH MANJINA ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009 - dr. zakon i 97/2013 - odluka Ustavnog suda)

- **Član 15, Školovanje na maternjem jeziku**
- Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da osnuju i održavaju privatne obrazovne ustanove, škole, ili univerzitet, gde će se obrazovanje organizovati na jezicima nacionalnih manjina ili dvojezično, u skladu sa zakonom. U finansiranju obrazovanja na jezicima nacionalnih manjina mogu učestvovati i domaće i strane organizacije, fondacije i privatna lica, u skladu sa zakonom.

ZAKON O NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009, 20/2014 - odluka Ustavnog suda i 55/2014)

- **Član 15, Druge nadležnosti Saveta u oblasti obrazovanja**
- Stav 12. Određuje predstavnika u Nacionalnom prosvetnom savetu koji učestvuje u njegovom radu bez prava odlučivanja, kada se na jeziku nacionalne manjine izvodi nastava u okviru obrazovnog sistema, a kada Nacionalni prosvetni savet razmatra pitanja od značaja za obrazovanje nacionalne manjine;

ZAKON O NACIONALNIM SAVETIMA NACIONALNIH MANJINA ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009, 20/2014 - odluka Ustavnog suda i 55/2014)

- *Druge nadležnosti Saveta u oblasti obrazovanja*
- **Član 15, Stav 13.**
- NSNM određuje svog predstavnika u Nacionalnom savetu za visoko obrazovanje koji je punopravni član ovog saveta kada se na jeziku nacionalne manjine u celini ili delimično izvodi nastava u okviru visokog obrazovanja;

DRŽAVNI ORGANI, NAČIN BORBE PROTIV DISKRIMINACIJE

- Jačanje mehanizama za sprečavanje diskriminacije i osiguravanje ravnopravnog tretmana za sve građane.
- Valorizovanje načela borbe protiv diskriminacije u svim javnim politikama i merama politike kojima je dat prioritet radi prevencije i zaštite od diskriminacije.

DRŽAVNI ORGANI, NAČIN BORBE PROTIV DISKRIMINACIJE

- Osigurati načine da romska zajednica bude upoznata sa relevantnim zakonskim odredbama, koje se odnose na borbu protiv diskriminacije.
- Potrebno je sprovoditi kampanje za podizanje svesti radi borbe protiv diskriminacije.

DRŽAVNI ORGANI, NAČIN BORBE PROTIV DISKRIMINACIJE

- Potrebno je podsticati i promovisati sprovođenje politika borbe protiv diskriminacije u državnom i privatnom sektoru obrazovanja. Jer je uočeno da u sektoru privatnog obrazovanja postoje brojni oblici diskriminacije, ali o tome nema relevantnih podataka ni u državnim, ni u NVO izveštajima.